

Matarengi - Posten
Medlemsblad No 5 år 2008

Matarengi Forskarförening

SE-957 31 Övertorneå
info@matarengi-ff.se

I redaktionen: Sören Lejonclou

Ur innehållet i detta nummer:

- Ordföranden har ordet sid. 2 - Verksamhetsplanering sid.2
- Byar, Hemman, Mantal och Geografiska lägen i Övertorneå socken. – Sid. 3-4
- Om hemmantal, skatt och rökar samt byanamn och innehavda ägor. – Sid, 4
- Sockenmagasin – sid. 5.
- Soldaterna i Torne Kompani eller Majorens Kompani intresserar många – Sid. 5.
- Förteckning över soldattorpen i Torne Kompani eller Majorens kompani – Sid. 5.
- Noterat ur arkiven - Sid. 6.
- Presentation av Hilja Byström – Kallioniemi – Sid. 7.
- Nordkalottens kultur- och forskningscentrum digitaliserar äldre litteratur – Sid. 8.
- Medlemsinformation – Sid. 8

Ordföranden har ordet

"Tänk vad tiden går fort!" Så inledde jag ordförande inlägget i föregående medlemstidning.

Inte har tiden gått saktare i år heller! Inte bara jag konstaterade vid senaste torsdagsträffen att man hinner bara mindre och mindre år för år. Eva konstaterade helt sonika: "Synd att man inte började med detta i god tid före pensioneringen - då hade man ju ork och kanske ännu viktigare släkt och vänner omkring sig, som kunde förmedla uppgifter och kunskap om hur det var förr i tiden!" Ingen i gruppen protesterade mot det spontana konstaterandet.

Nya deltagare dyker hela tiden upp och "släktnätverket" sväller kontinuerligt. Många, många har själva amerikasläktingar men många, många amerikasläkter söker sina rötter genom vår förening och tillgångarna på Nordkalottens Kultur- och Forskningscentrum. Från Arboga kommer förfrågningar om soldaten Olof Thomasson-Sturk, som var kommenderad till Pommern 1761-09-12 och Gribbnow 1761-12-15. Är det manne min släkting - va fantastiskt i så fall! En annan frågeställning, som vi har att brottas med är - soldaten Blanksvärd?

Soldatforskningen har av naturliga skäl varit viktig och stimulerande för mig personligen. Min anfader - född i Lyckseles lappmarker och hette Erik Frisk dog i Stralsund 17591211 under s.k. Pommerska kriget! Nästa *anfader* deltog som soldat i Finska kriget 1808-09 och visade Lejonklorna i slaget vid Virta Bro! Ett krig, som kommer att ihågkommas med flera aktiviteter under 2008-09 - bl.a. med MFF som medarrangör. Hör gärna av Er med förslag på aktiviteter.

Dessutom finns *arbetsuppgifter* för den intresserade i form av renskrivning, digitalisering av datauppgifter eller sammanställning av teman i "*Vår historia i bygden*".

Välkomna till MFF - Matarengi Forskarförening och NKFC har en enorm mängd utforskade handlingar, som bara väntar på att bearbetas.

Sören Lejonclou, ordförande

Information

Planerade aktiviteter våren och sommaren:

Öppet Hus för intresserade – blivande släkt- eller byaforskare i forskarsalen – NKFC.

Datum: Hela våren och tiden: 1200 – 1600.

Dessutom:

Öppet hus under Matarengi Marknad likaså i forskarsalen, NKFC 13 – 14 juli enligt tidigare år med visning av släktforskmateriel, sökning via datorterminaler men också med tips om metodik vid forskning av slakten eller hembyn.

Studieresa till Wasa och Lotta Svärds Hus m.m. under hösten.

Detta blir ett samarrangemang med SPF och SPP.

Digitaliseringen av handlingar, inlämnade till forskarföreningen fortsätter med frivillig arbetskraft. Du som gärna vill vara med, anmäl ditt intresse till någon av förtroendemännen.

Kurser/föreläsningar mm anordnas efter önskemål:

Digitalisering av den egna forskningen med lämpligt släktforskningsprogram.

Datorkurs för genealogisurfande på Internet.

Behandling av digitala bilder.

Dokumentation av gamla handlingar – Forskarföreningen kan vara behjälplig med dokumentation av t ex byaåldermännens gamla dokument.

Dokumentation av skogs- och järnbruk i Tornedalen.

Hembygdsböcker t ex gårdskrönikor eller byahistoria – Faktainsamling och skrivarkurser.

Forskarträffar fortsätter som tidigare med en sammankomst varje torsdag kl. 18.00 i forskarsalen.

Detta är exempel på aktiviteter för Forskarföreningens medlemmar. Har du fler önskemål eller förslag, är du välkommen till forskarkvällarna. Du kan även kontakta någon av förtroendemännen.

Som tidigare inbjuds medlemmarna till föreläsningar under hösten/vintern, i samarbete med NKFC.

Kolla annonseringen i ÖN!

BYAR, HEMMAN, MANTAL OCH GEOGRAFISKA LÄGEN I Övertorneå socken.

Avser år 1805.

Byarnas lägen och de nyare byarnas ålder.

Helsingbyn är belägen nederst i socknen vid Torne älvs östra strand. Den hade 39 Skattehemmans åbor i huvudbyn och tvenne vid Potila på älvens västra strand samt tvenne nybyggare 1/4 mil öster om byn i Väystjä.

Vittsaniemi, Päckilä och Koivukylä byar ligger mitt emot Helsingbyn på älvens västra strand. I dessa finnas 40 åbor, de övriga 27, som dels äro gamla hemmans brukare dels äro nybyggare och äro upptagna i jordeboken äro upptagna under dessa byar, bo från 1/2 till 2 mil från den avlägsna utmarker.

Armassaari till vilken hör tvenne norr om Koivukylä liggande Karinens gardar på en holme i älven (Tulkilansaari) ligger 3 gårdar på östra sidan av älven norr om Helsingbyn, 2 vid träsket Armasjärvi och 2 vid Martimojärvi, 2 mil från huvudbyn, samt 3 nybyggen. Sammanlagt 15 skatte hemman och 3 nybyggen, **Njemis** har 21 gårdar på ömse sidor om Armasjokis utlopp, varav tvenne nybyggare vid Kermonniemi och den andre Forsmans tvenne skatteåbor vid Armasjärvi i en vid Mieköjärvi (Passainen) och 18 gårdar på älvens i östra sida, som kallas för Nuotionranta. Sammanlagt 39 i skattehemman och resten nybyggen.

Alkula by har fem gardar på västra-sidan om älven tvenne Pudasa, tvenne Noppa och Rovas gårdar och i 3,1 gåräar öster om älven, tillsammans 36 utom Juntari, som skattelades år 1805, som bor som nybyggare 1/4 öster om byn och ytterligare en nybyggare.

Ruskolaby, börjar något stycke nedanför moderskyrkan har på älvens västra sida 10 gårdar, en i Närkki och tre vid Portimojärvi. Dessa sistnämnda flyttade från huvudbyn i början av 17 seklet.

De bodde förut på ett lågt näs - Mustaranta, men flyttade på grund av de höga varfloderna till Portimojärvi.

Mickolansaari på en liten holme intill moderskyrkan, varå en åbo vistas.

Detta hemman har intill 1785 hört till den Tornbergska familjen, vilkens förste innehavare var capellanen i församlingen, samt bodde därstädes innan capellansbordet anlades i Koivukylä.

Åbon Abram Johansson flyttade till Matarengi år 1820 bortskrämd av 1818 års höga varflod som översvämmade mangårdsbyggningen - dock utan att göra större skada.

5 åbor av samma by vistas i Närkki på älvens östra strand nära berget Aavasaksa och 2 åbor vid Tengeli älv på slutningen nordöst om samma berg.

Matarengi har vid kyrkan 10 gårdar, vid Närkki 1 gård och i Tengeli 7 gårdar och 1 nybygge samt i Orjasjärvi 1 skatteåbo.

Haapakylä har 9 åbor på fastlandet, utom backstugohjon och inhysingar samt 5 på Haapakylänsaari holme, 1 i Orjasjärvi och 3 nybyggen och 1 i Armasjärvi.

Till Haapakylä kan även prästbordet räknas, även om den är helt skild från bymännen.

Kuivakangasby är långsträckt och begynner 1/8 mil från kyrkan, väster om älven.

Huvudbyn ligger på en torr backkulle mellan älven och Kuivajärvi sjö och sträcker sig 3/4 mil norr ut förbi Souktojojoki till Torakankorva eller Marjosaari. Har på övre änden av Haapakylänsaari holme 2 gårdar och en vid den nedre, (Hackzells, den tredje, är nyss flyttad till fastmarken.)

24 åbor på fastlandet, en på Mellasaari. (nuv. Palosaari) och 6 gardar på Rahtula sidan (östra sidan av älven), 6 vid Soukolojoki och vid Soukolojärvi. Till byn räknas också 3 åbor i Kuusijärvi, 4 skattehemman i Korpiolobolo, 2 åbor i Pirttiniemi (Marijärvi) och 1 Siekasjärvi. Dessutom hör till Kuivakangas by 2 åbor i Kontajärvi och, 2 i Lohijärvi. Är nu socknens största by. 1808 voro alla gårdar flyttade till fastlandet.

Kaulinranta, på älvens östra sida har 15 åbor. Den 16:e gården har flyttat 1730 till Soukolojärvi, Luttu kallad - men har legat öde och är nu Inlöst av Aron Luttu 1808.

Marjosaari - på en holme i älven har 6 åbor där och 4 på fasta landet på älvens västra strand (Torakankorva), där även poeten Anders Mickelsson Kexi bodde och skaldade över floden i Torne älv 1677.

Juoksengi - är belägen 2 mil från moderkyrkan. Mellan Marjosaari och Juoksengi ligger Kauvosaari skattehemman, som hör till Juoksengi och på östra landet strax nedanför en nybyggare anlagt 1781 och som skattar 1807. I stora byn på älvens båda sidor finnas 22 gardar, på holmen Maasaari en gård (Kulluvaara), i Ratasjärvi 7 skattehemman och en nybyggare vid Ajankiträsk på Niemivaara anlagt 1796 samt ytterligare en gard bortom byn.

Turtola - 3 Mil från kyrkan har 9 gårdar på östra stranden, en vid västra stranden Päckölä, som tillhör Kengis bruk och på vars inägor Svansteins hammarverk är anlagt, 1 vid Rantajärvi samt Mämmilä gård, ett enstaka hemman vid östra älvstranden.

Pello - ligger 5 mil norr om kyrkan och har 28 skattelagda gårdar varav 5 på älvens västra strand, samt två nybyggare - Barsk, som skattat 1807 och en annan, som skattat 1803. Tillsammans 30 åbor. Under Pello by lyder även en åbo i Saukkoriipi, anlagt 1769, två i Matinlompolo anlagda 1767, två via Apuajärvi anlagd år 1783, en vid Orajarvi anlagd 1783 och tre vid Olkamangi upptagne år 1759.

Kolareby - vid Muonio älv 3 mil norr om Kengis på fastlandet vid Jokijalka fyra åbor, vid Pudasa 2 och på västra stranden vid Hukis 3 åbor, i Kihlangi 1 åbo samt 1 vid Parkajokis utlopp, som skattar 1814. Vid Äkäsjoki eller Äkäslombolo 1 åbo, vid Luosujärvi 1 och vid Tapojärvi 1. På Kolareholmen 4 åbor och vid Kieksiäsvaara 4 skattemän. Vid älven två mil norr om Pello vistas 2 skattemän och en nybyggare vid träsket Pimäjärvi. Vid Kardis 4 skatteåbor och vid Kaunisjärvi 2:ne. Hela den sträcka, på vilken byn är utspridd, börjar vid Naamijökis utlopp i Torne älv och slutar intill Muonionniska rå är 12 mil lang.

Muonionniska - är med samma bynummer i tre byalag. Nedre byn har 13 skattegårdar med prästbordet, övre byn 11 och Kätkesuando 4, Mluodoslompolo har 2 skatte män och Kangosjärvi 1, Muodosjärvi 1, vid Lepimäjärvi 1 och på en holme i Jerisjärvi 1, men ligger öde sedan 1802.

På en holme under Muonio fors. bo 2 nyligen dit flyttade.

Pajala by på västra stranden av Torne älv har två skattehemmansbor vid Sattajärvi och fyra nybyggen som hör under bruket. I Erkeikki finnas 4 åbor och i Juhonpieti 2. Vid älvstranden finnas 2 åbor.

Tärendö har 4 skatteåbor i Antis. Övriga äro belägna vid Calix- och Tärendö älvar, nämligen vid Koivuniemi 3, stora byn 8 åbor och 2 nybyggare, Heinosenvaara 3 och Niva 5, tillsammans 19 gardar utom Antis och 2 nybyggare.

Junosuando, en vidsträckt by vid lappska gränsen.

Uti egentliga Junosuando vistas 6 åbor, vid Lovikka 2, vid Lautakoski 2 och i Kangos 6 åbor.

Kainulasjärvi har 3 åbor, men äro ännu ej skattelagda och skall höra under Råneå bruk (Melderstein).

Kitkiöjärvi har 2 hemmans åbor och en nybyggare 2 vid Kitkiöjoki.

Kirnujärvi kallas i jordeboken Tapojärvi. Här vistas en åbo. En åbo vistas vid Pentesjärvi, vid Liviöjärvi

2:ne och en vid Tupojärvi. Lompolojärvi hade en nybyggare. Tapojärvi hörer under Kolare by.

Sieppijärvi har 6 åbor med några nybyggare strödda efter avlägsna träsk.

Kurtakko har 2:ne hemmans brukare.

Kontajärvi lyder under Kuivakangas by. Upphovet till denna by var en Henric Henricsson, som med nybyggesrätt nedsatt sig vid träsket 1758 och Skattade 1794. Den andre där vistande åbön Eric Ersson erhöll res. den 28 jan. 1762, och skatt 1794.

Henric Henricsson i Hetta Ounasjärvi och Eric Ersson i Kuttainen.

Mettäjärvi har en åbo 1795 men skattar först 1820.

Rattosjärvi har 4 åboer.

Jerijärvi. Här anlades tvenne nybyggen, den ana av Anders Jönsson 1739, skattade 1767 och den andra av Lars Larsson, skattade 1776. Senare ha ytterligare två nybyggen upptagits, vilka skatta åren 1821 resp. 1826.

Soukolo - byar upptar följande träsk:

Maarijärvi eller Pirtiniemi har två åbor och lyder under Kuivakangas by.

Ohtanajärvi har två skattehemman och 4 nybyggen.

Ruokojärvi har 1 nybygge.

Kivijärvi har 1 nybygge.

Korpilombolo har 4 åbor.

Paturijärvi har 1 nybygge.

Ylinenjärvi har två åbor.

Öster om Torne älv efter Tengeli älv äro tillsammans 20 åbor och 10 nybyggen upptagna.

Dessa byar heta Pessalombolo, Meltosjärvi, Sirkka, Lampsijärvi, Ranojärvi,

Palojärvi, Lohijärvi och Portimojärvi.

På västra sidan om Torneälv fanns också åbor och nybyggare vid avlägsna träsk

Puostijärvi hade 11 åbor, av vilka 3 voro skattlagde. Av dessa vistas en vid Matkajärvi träsk. **Hirvijärvi**, där avskedade soldaten Hans Frank nedsatt sig med nybyggesrätt, fanns också några åbor. Sammanlagt 3 nybyggen fanns här da.

Pirtijärvi hade två åbor.

Kuurajärvi hade också 2 åbor.

Raitajärvi hade 2 nybyggen, som skattade resp. 1749 och 1815.

Jänkisjärvi hade 5 nybyggen.

Soukolo byar upptar följande träsk:

Maarijärvi eller Pirtiniemi har två åbor och lyder under Kuivakangas by.

Ohtanajärvi har två skattehemman och 4 nybyggen.

Ruokojärvi har 1 nybygge. Kivijärvi har 1 nybygge

Korpilombolo har 4 åbor.

Paturijärvi har 1 nybygge.

Ylinenjärvi har två åbor.

Öster om Torne älv efter Tengeliö äro tillsammans 20 åbor och 10 nybyggen upptagna.

Dessa byar heta Pessalombolo, Meltosjärvi, Sirkka, Lampsijärvi, Ranojärvi, Palojärvi, Lohijärvi och Portimojärvi.

På västra sidan om Torneälv fanns också åbor och nybyggare vid avlägsna träsk.

Puostijärvi hade 11 åbor, av vilka 3 voro skattlagde. Av dessa vistas en vid Matkajärvi träsk.

Hirvijärvi, där avskedade soldaten Hans Frank nedsatt sig med nybygges rätt, fanns också några åbor. Sammanlagt 3 nybyggen fanns här då.

Pirtijärvi hade två åbor.

Kuurajärvi hade också 2 åbor.

Raitajärvi hade 2 nybyggen, som skattade resp. 1749 och 1815.

Jänkisjärvi hade 5 nybyggen . .

Om hemmantal, skatt och rökar samt byanamn och innehavda ägor.

Enligt 1667 års jordebok fanns i Övertornea socken följande antal skattehemman:

Byanamn	Antal rökar	Skattmental	Byanamn	Ant.rökar	Skattemtl.
Pello	10	3 7/24	Ruskola	7	2 1/24
Turtola	7	1 7/8	Alkula	24	5 7/8
Juoksengi	19	4 5/6	Niemis	21	4 41/48
Marjosaari	6	1 1/3	Armassaari	7	2
Kalinranta	14	3 1/4	Helsingbyn	21	5 5/6
Kuivakangas	23	5 5/8	Vitsaniemi	7	1 6/8
Haapakylä	5	1 13/14	Päkkilä	8	2 1/24
Matarengi	9	2	Koivukylä	16	4 1/24
Mikkolansaari	7	1 7/24	Summa	111	28 7/16
Summa	100	27 1/2	Totalt	211	55 15/16

Från år 1667 till och med år 1693 kom i ödesmal härlav 21 skattehemman med 3 5/6 mantalskatt samt tillföll Kronan, som förlorade alla sina räntor till dess att de åter blevo ersatta med åbor, som åtnjoto 3 ä 6 års frihet från alla utlagor.

Åbor som på dessa 26 ar hade upptagit och fått "Nybygges frihet" voro 30 till antalet, vilka ökade 2 41/48 mantal så att år 1693 var Hemmansskatten 64 11/12 mantal och 271 rökar, härlav 6 29 48 mantal Kronohemman.

År 1749 var hemmanstalen eller rökarna 295 med 49 41/48 mantal skatte och 16 1/8 mantal Kronohemman.

Tillsammans 65 47/48 mantal.

Jordeboksräntan steg till 1 240 Daler 13 öre Smt.

I 1749 års jordebok finnes blott 13 oskattlagde nybyggen.

I 1772 års jordebok redovisas 421 rökar om 68 11/24 mantal skatte,

7 7/32 mantal kronohemman, utom boställen 1/3 mantal, tillsammans 76 1/96 mantal-samt 97 nybyggare.

Mantalskrivne personer 1.850 utom bruksfolket 122 personer. Under Pello by voro då 3 nybyggen, varav ett i Kurtakkojärvi, som skattade 1687. Under Jucksengi även 31 som voro skattlagde 1693. Samma år skattade även Jöns Mellas nybygge under Marjosaari. I Torakankorva - i samma by - fanns endast en åbo på Kexis hemman pa 1/3 mantal.

Härmä med Tapanis skattade i Kuivakangas 1687 och 1688 samt Vuolos 1693.

I Haapakylä ett och i Matarengi tvenne.

I Närkki under Mikkolansaari voro fyra åbor och i Alkula 4 nybyggen, varav tvenne skattade 1687 och 1 1688, I Niemis 2.

Bonden på hemmanet nr 5 Henric Jönsson i Niemis och dess änka, hade åtnjutit frihet från 1647 till 1693 för hemmansrantan, för ett Lapps Manual verterande. I Armassaari var 1 nybyggösom skattat 1687.

I Helsingbyn blev Lovikkahemmanet skattlagt till 1/8 mantal 1688. Nautaberg då kallat, nu Nautabuodi, hade ägts av avlidne Krono Befallningsman Arent Grape sedan han med bruksrörelsen i Kengiis upphörde.

Grape hade köpt av socknen en då oduglig holme i Torne älv för 100 Daler Kpmt till kyrkan, för vilken enligt Landshövdingens resolution 1693 på dess föregivande betalar skatt med 1/4 mtl och allt framgent. Nu ger samma holme årligen omkr. 200 lass hö. År 1805 var här 86 11/32 mantal, varav 13 3/48 mantal Krono. Större och mindre Rökar äro 587 och därtill kommer 154 ej skattelagda nybyggen.

1 Officerareboställe om 1/3 mantal och 91 Soldat rotar.

Folkmängden med bruket var 7.160 personer.

Sockenmagasin - inrättades omkring år 1737 vid Moderskyrkan vartill insamling beviljades från allmogen så att spannmålskvaliten inom några år steg till nästan 150 ton korn.

Avsikten med denna inrättning var, att en behövande vid infallande missväxt därifrån finge låna sitt behov av utsäde mot att han jämte lånet erlade kappar årlig ränta per tunna - varav den ena ökade magasinets behållning och den andra skulle tillfalla föreståndarna, som bestå av tvenne hemmansbrukare och sockenskrivaren. Detta förråd bestod nu år 1806 endast av 36 tunor, vilka utlånas. Ett lån av 120 tummor till förra Kengis bruksägare (troligen Abram Steinholtz och dennes måg Erik Daniel Christiernin - som då var ägare av bruket) som ej blev återbetalt och före dessas död i laga ordning utmätt, hade spannmålen till så ringa mångd hopsmålt.

Soldaterna i Torne Kompani eller Majorens Kompani intresserar många -

därför en uppställning av soldatrotarna i Övertorneå socken samt en specialgranskning av två av dessa rotars soldater. Bara mönstringsplatserna under perioden 1700-1770 ger spännande visioner.

Datum	Plats	Notering
1728-07-18--22	Hemsocken	1735-07-14 Hemsocken
1739-11-29--30	Hemsocken	1:a commenderingen till Finland
1740-07-01	Hemsocken	1741-09-08 Hemsocken
1741-10-18	Fredrikshamn Ej på mikrofiche finns på Krigsarkivet	2:a commenderingen till Finland
1742-01-26--27	Hemsocken	Vargeringskarlar Övertorneå socken
1742-01-29	Hemsocknen Vargeringskarlar Nedertorneå socken	
1742-01-12	Sarklax o Perno Ej på mikrofiche finns på Krigsarkivet	
1742-01-30	Sarklax o Perno Ej på mikrofiche finns på Krigsarkivet	
1742-11-08	Stockholm	Ej på mikrofiche finns på Krigsarkivet
1742-12-01	Stockholm	Ej på mikrofiche finns på Krigsarkivet
1743-04-08	Torneå	Ej på mikrofiche finns på Krigsarkivet
1-02-21 744	Stockholm	Ej på mikrofiche finns på Krigsarkivet
1744-10-09	Hemsocken	1748-06-21 Hemsocken
1757-09-12	hemsocken	1:a commenderingen till Pommern
1759-02-12	På Rügen	1759-11-20 I Bissdorf
1760-11-14	I Löitz	Hemsocken 2:a commenderingen till Pommern
1761-12-15	I Gribbnow	1762-03-23 Hemsocken
		1763-03-05 Hemsocken

Soldattorpen fördelades på bönderna enligt ett invecklat Rote-system och fanns i början av 1700-talet förlagda enligt följande tabell:

Nr	HEMORT	TORP	Nr	HEMORT	TORP
1	MUONIONISKA	BÄCK	47	NÄRKKI	LAMBI
2	MUONIONSICA	OXHUVUD	48	PURAISENVAARA	HÖNA
3	MUONIONISKA	ÖRN	49	TENGELIÖ	NASKA
4	TORNEFORS	KROOK	50	RUSKOLA	FÄRSS
5	LOVIKKA	LÄDVIKA	51	RUSKOLA	BRANDHOLM
6	JUNOSUANDO	SNALLFOT	52	RUSKOLA	KÄYRÄSVUOPIO
7	TÄRENDÖ	GARDIN	53	ALKULLA	RÄÄF
8	TÄRENDÖ	NÄCKROS	54	ALKULLA	VIPA
9	TÄRENDÖ	SKOMAKARE	55	ALKULLA	KOPPAR
10	TÄRENDÖ	SVAHLA	56	ALKULLA	RUUD
11	PAJALA	BIÖRNTAND	57	ALKULLA	KRUSKOPP
12	JUNOSUANDO	SIVART	58	ALKULLA	KRANTZ
13	PAJALA	TENSUDD	59	ALKULLA	KLÖFVERPAMP
14	KOLARI	MÄNA	60	ALKULLA	GREFVE
15	KIEKSISVAARA	KÄHLARE	61	ALKULLA	LURF
16	PELLO	LINDH	62	NIEMIS	MODIG
17	PELLO	GRANATH	63	NIEMIS	FRISK
18	KOLARI	BARSK	64	NIEMIS	STÄCK
19	PELLO	BIÖRNFOT	65	NIEMIS	BLOMSTER
20	PELLO	ENBUSKA	66	NIEMIS	LAX
21	TURTOLA	LILLSTURK	67	NIEMIS	HÄLT
22	TURTOLA	PIHL	68	NIEMIS	BAAS
23	PELLO	STAKE	69	NIEMIS	FRANK
24	JUNOSUANDO	BÄCK	70	NIEMIS	FLINK
25	JUOKSENGI	NALLE	71	ARMASSAARI	BÄCK
26	JUOKSENGI	LAMPA	72	ARMASSAARI	KIÄCK
27	JUOKSENGI	ROOS	73	ARMASSAARI	BRÄNNARE
28	JUOKSENGI	TRAST	74	ARMASSAARI	ROLIG
29	JUOKSENGI	COMMIS	75	HELSINGBYN	EK
30	MARJOSAARI	RÄNNARE	76	HELSINGBYN	SPRINGFÄLT
31	MARJOSAARI	STURK	77	HELSINGBYN	LILLIA
32	KAULINRANTA	FLYGARE	78	HELSINGBYN	MEJER
33	KAULINRANTO	BÄSK	79	HELSINGBYN	HORNMAN
34	KAULINRANTA	HVIT	80	HELSINGBYN	RENHOLT
35	KAULINRANTA	DRAKE	81	HELSINGBYN	GRANBOM
36	KUIVAKANGAS	GRYM	82	VITSANIEMI	JÄRF
37	KUIVAKANGAS	GRYM	83	VITSANIEMI	STÄHL
38	KUIVAKANGAS	LÖPARE	84	VITSANIEMI	EKLUND
39	KUIVAKANGAS	WIJK	85	PÄKKILÄ	DILLMAN

40	SOUKOLOJÄRVI	LEJON KIERI	86	PÄKKILÄ	LUSTIG
41	KUIVAKANGAS	HÖNA	87	KOIVUKYLÄ	ELEFANT
42	KORPILOMBOLO	TÄLLE	88	KOIVUKYLÄ	BJÖRN
43	HAAPAKYLÄ	STEEN	89	KOIVUKYLÄ	HALMKRONA
44	HAAPAKYLÄ	WINGE	90	KOIVUKYLÄ	FLINTA
45	NÄRKKI	BLANK	91	KOIVUKYLÄ	ALLARDT
46	MATARENKI	HÄLLBERG			

Att det inte alltid var så lätt att nyrekrytera män till soldatuppsatzen belyses bäst med en faktisk situation. (Enl, Sture Torikka):

” När roten Grym inte lyckades värva ny knekt så tvingades själva rotebonden skrivas ut, och det var Isak Jönsson bonde på storgården Kohkoinen - eller soldaten Grym. Han bodde kvar på sitt hemman parallellt med "sidosyslan". Tyvärr tog detta påtvingade sidouppdrag hans liv i Vilmanstrand år 1741 .”

Ett utdrag ur GM:rullorna ger följande:

Rote 36 Majorens Kompani i :

Soldat Johan Michelsson-Frisk-Grym

Antagen 1719-12-00 Från: Soldat 063 Frisk. Avgång 1724-11-00 Till: Avsked. 1719: 50 år infödd gift 1 tj.-år.

Soldat Isac Jönsson-Grym

Antagen 1728-07-22 Avgång 1741-08-23 Till: Död, slagen vid Willmanstrand. Vacant 1724-11-00--1728-07-22. 1728: 17 år Västerbottning. 1735: 24 år 7 tj.-år Wb gift. 1739: 28 år 11 tj.-år Wb gift, commenderad till Finland 1739-11-30. Fredrikshamn 1741-10-18 ant; fången eller slagen i actionen vid Willmanstrand.

Soldat Hindrich Hindrichsson-Grym

Antagen 1742-01-00 Avgång 1742-09-30 Till: Död på Flåtten. Stockholm 8 november 1742 ant; död 30 september.

Soldat Pål Persson-Grym

Antagen 1742-11-00 Avgång 1743-09-00 Till: Utbytt.

Soldat Adam Olsson-Grym

Antagen 1743-09-00 Avgång 1763-03-05 Till: Avsked. 1744: Anders, 20 år 1 tj.-år Västerbottning. 1748: 24 år 5 tj.-år gift Wb. 1757: Adam, 33 år 14 tj.-år gift Wb. 1759: Hemma, 35 år 16 tj.-år gift Wb. Commenderad till Pommern 1761-09-12. Gribbnov 1761-12-15 ant. ankommen från Västerbotten d. 4 oktober sistlidna till Stralsund. 1763: 38 år 19 1/4 tj.-år gift Wb, hemmansbrukare begär och får avsked.

Utdraget ger också en bild av rekryteringen, många familjer får namnet Grym utan att vara släkt !

Noterat ur arkiven:

Verkligen en öm kärlekssaga med sorgligt slut (någon som vet mer om detta?)

”Midsommaren 1841 hade en fransk vetenskapsman, Arthur d' Harcourt, kommit upp till lappmarken i och för botaniska studier.

Emellertid hade han inackorderat sig i en bondgård i en by - namnet påbyn nämne ej i samtida tidningar - och hur det var, hade ett kärleksförhållande uppstått mellan bondens dotter och fransmannen. Då han mot slutet av sommaren skulle återvända till sitt sydliga hemland, ville han medtaga flickan till Paris. Föräldrarna funno den saken betänkelig, men hur det nu var, beslöts det att hon äminstone skulle få följa honom en bit på vägen. De avreste men togo vägen flodledes, varvid båten kantrade i en fors och båda omkommo. Man hittade sedermera liken, de voro tätt slutna till varandra, och enligt den efterlevande roddarens vittnesmål hade flickan fallit ur båten först, varpå fransmannen hoppat efter för att rädda henne. De älskande blevo enligt en uppgift begravna i **Matarengi kyrkogård** och ännu i slutet av 1800-talet kunde man se ett enkelt träkors varpå målats namnen "**Arthur - Olga**", till minne av det romantiska älskande paret.

En skald besökte graven långt senare och skriver därom:

”Däromkring växte blommor vita,
växte blommor blå.
Och en yngling sågs för Arthur rita
dessa runor små.”

”Främling, tadla ej den höga Norden
ty åt dig han gav:
Allt vad mänskan finner högst på jorden -
Kärlek och en grav.”

Hjälp till att hitta ”försvunna” fäder kan man få genom att läsa igenom kyrkorådsprotokollen. Ex: Nedan nämnde Isak skulle ju kunna vara far till något av barnen!

”År 1814 vid förhöret i Pello angavs att Henrik Larssons dräng Isak Eliasson tvenne gånger under äktenskapslöfte lägrat pigan Maria Larsdotter och nu även pigan Maria Johansdotter utan att han med någondera ville äktenskapet fullborda, varför byamännen ville att dessa främmande pigor skulle hemförvisas”

”Adam H-son, född 1760, men ännu inte blivit admitterad och misstänkt för enkelt hor med Tranbergs hustru Brita hade blivit in kallad men ingendera partern infunno sig varför de skulle plikta 16 skr hvardera och stämmas till nytt kyrkoråd.”

Tornedalens första skönlitterära författare, Hilja Byström född Kallioniemi

Det är 100 år sedan Hilja Kallioniemi föddes i Matojärvi. Det här kommer vi att uppmärksamma i vår kommun på olika sätt. Men vem var Hilja Kallioniemi undrar många.

Hilja Byström föddes den 18 april i Matojärvi och Hilja hette Kallioniemi innan hon gifte sig. Hennes far, Helmer Kallioniemi tog värvning i sin ungdom vid regementet i Östersund och när han kom dit kunde han bara några få ord svenska. Efter 4 års tjänstgöring då han återvände till Tornedalen talade och skrev han felfritt. Helmer Kallioniemi insåg hur viktigt språket är om man ska få en chans i livet och han lärde sina barn svenska. Hiljas far blev byns skrivkarl och kommunalman. I Hiljas hem fanns byns poststation och hit kom man för att få skrivhjälp. Det fanns böcker hemma och man lånade ut böcker även åt andra bybor. Hilja läste sagor och hittade på berättelser åt sina mindre syskon. Hilja fick läsa till lärarinna på seminariet i Haparanda och blev färdig 1928.

Hilja Kallioniemi fick tjänst vid skolan i Karungi och där började hon skriva på sin första bok "*Ett år i Järvi - berättelser från Tornedalens skogsbygd*" som hon debuterade med 1932. Naturligtvis undrade folk. Man kände igen sig och tyckte hon pekade ut folk. Tre år efter debuten gifte hon sig med Engelbert Byström, nybliven änkeman och präst i Råneå. Nu blev hon mor till 5 minderåriga barn. Tillsammans med sin man fick hon en son, Kjell Byström som för övrigt kommer till Övertorneå den 18 april på Hilja-seminarium. Hilja Byström fick med ens en stor arbetsbörda och skrivandet hamnade vid sidan. Men 1940 kom romanen "Byn" ut som är början till en trilogi om Tornedalen. 1941 kom "*Ungfolk*" ut och 1943 kom "*Bondfolk*". Den här trilogin är översatt i de nordiska länderna och har också gått som följetong i tidningar. Hennes böcker lästes mycket.

"Ett år i Järvi" var när den kom ut en nutidsskildring om livet i en liten skogsby i mellersta Tornedalen. I "Byn" möter vi samma personer som i "Ett år i Järvi", den utkom 1932. Under arbetet med sin andra bok började hon känna av sjukdom och led periodvis av stark ångest. Maken stöttade henne i hennes skrivande och i prästgården i Råneå fanns ett speciellt rum för Hilja med vit sekretär som kallades för "Hiljas rum". I romanen *Byn* bryter den nya tiden in. Byn upplever hur järnvägen kommer in, gamla traditioner som "Hirsikinkerit", bönemöten och byagemenskap dör ut. Det är samhällsförändringar som för vissa innebär lättnader och ljusning men för andra som ett hot. I "*Ungfolk*" har de gamla dött och en ny generation tagit över, den nya generationen har till uppgift att föra utvecklingen vidare. I "*Bondfolk*" är den stora frågan om det är rätt att överge jorden. Jorden är inte till för ett släkte, hon är evig. Hon är alla släktens moder". Hilja har även skrivit *Prästgårdsfönstret* 1945, *Bära eller brista* 1949, *Varandras bördor* 1962 och *Såsom du sagt* 1964.

Jag rekommenderar hennes böcker varmt för läsning i vår.
Marita Mattsson Barsk

Nordkalottens kultur- och forskningscentrum digitaliserar äldre litteratur

Med utgångspunkt i Nordkalottbiblioteket har vi digitaliserat 1600-, 1700-, 1800- och även en del 1900-talslitteratur. Böckerna utgör ett unikt historisk material av området norr om 65:e breddgraden. Litteraturen behandlar många olika ämnen såsom; *resor, naturvetenskap, rättsvetenskap, ekonomi, religion, etnografi m.m.* Den största kategorin är ”Geografi” från 1800-talet. Där återfinns de flesta reseskildringarna, men även Hermelins *Special kartor och ritningar till beskrifning öfver Sverige*.

Webbsidan hittar du enklast via www.overtornea.se Klicka på ”Bibliotek” i vänstermenyn och därefter på ”Nordkalottbiblioteket” under länkarna till höger på sidan. Direktlänken till höger, ”Digitaliserad Nordkalott litteratur” tar er vidare till de digitala böckerna.

Adresser till föreningen:

Besöksadress: Matarengivägen 16, 957 31 Övertorneå

E-post: info@matarengi-ff.se

Hemsida: <http://www.matarengi-ff.se>

Styrelsen för Matarengi Forskarförening:

Förtroendemän år 2006

E-post adress

Ordföranden: Sören Lejonclou

soren@lejonclou.se

Vice ordförande: Tage Hietala

thh@stad.overtornea.se

Sekreterare: Holger Pekkala

holpek@stad.overtornea.se

Vice sekreterare: Elisabeth Jönsson

elisabeth.jonsson@overtornea.se

Kassör: Bror-Erland Härmä

bror-e.h@stad.overtornea.se

Ersättare

Harry Johansson

harryjohansson@hotmail.com

Marita Mattsson Barsk

marita.mattsson.barsk@edu.overtornea.se

Gunnel Wahlberg

gunnel.wahlberg@kommun.overtornea.se

Birgit Furmark

olafurmark@msn.se

Ragnar Sannemalm

ragnar.sannemalm@telia.com

Styrelsen för Matarengi Forskarförening hoppas givetvis på fortsatt stöd från medlemmarna under år 2008, och inbjuder alla till aktiviteterna i Forskarstugan – Nordkalottbiblioteket.

Följ även inbjudningarna i press men framförallt på våra hemsidor, där du också kan följa verksamhetens redovisningar och läsa insändare och upplagda artiklar av ortens forskare.

Medlemsavgiften är 100:00 kr och kan inbetalas på **bankgiro Swedbank 5715-0831**

Stöd Forskarföreningens arbete med att upprätta en fungerande föreningslokal med god tillgång till ”arbetsmaterial”, utrustning och lämpliga Internetabonnemang, som underlättar letandet efter Dina anor. Vidare anordnas föreläsningar och studiecirklar.

Lös Ditt medlemskort och kom med i aktiviteterna !